

Grzegorz Teske, Janusz Tomala

Janków Zaleśny, woj. kaliskie. Stanowisko 1

Informator Archeologiczny : badania 20, 219-220

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

pomieszczenia centralnego wynosi 1,85 m, a grubość muru absyd 1,25 m. Wejście znajdowało się najprawdopodobniej od strony południowej. Symetrycznie względem niego dobudowane były dwie przypyry o rzucie kwadratowym.

W wyniku tegorocznych prac ponownie odsłonięto zbudowaną z kamienia, miejscami uzupełniane cegłą mury kaplicy, do głębokości około 0,50 m. Ponadto we wnętrzu obiektu odkryto pozostałości krypty grobowej o przypuszczalnie kolebkowym sklepieniu i ceglanej posadzce. Krypta zajmowała około 0,75 części centralnej kaplicy oraz absydę wschodnią i północną. W części północno-wschodniej i północno-zachodniej głównego pomieszczenia, symetrycznie względem osi północ-południe znajdowały się dwa ceglane murki narożnikowe. Do krypty prowadziły wykonane z zaprawy schody wbudowane w ceglany mur zamykający pomieszczenie od południa. Na podstawie rekonstrukcji łuku sklepienia można maksymalną wysokość krypty określić w przybliżeniu na 1,60 - 1,90 m.

Warstwy przykrywające mury miały charakter przemieszany - zawierały materiał od wczesnego średniowiecza do współczesności. Wnętrze krypty wypełniały warstwy gruzowikowe z materiałem średniowiecznym i nowożytnym. Na południe od zamykającego kryptę murka, na niewielkim odcinku zaobserwowano niezaburzony układ warstw z materiałem wyłącznie wczesnośredniowiecznym /poł. X - poł. XI w./.

Z uzyskanych w wyniku tegorocznych prac i zasługujących na uwagę znalezisk wymienić należy fragment późnośredniowiecznego wykonanego z brązu okucia. Na obecnym etapie badań trudno jednoznacznie określić chronologię kamiennych murów kaplicy.

Materiały i dokumentacja z badań znajdują się w Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie.

Badania będą kontynuowane w przyszłym sezonie wykopaliskowym.

JANKÓW ZALEŚNY
woj. kaliskie
Stanowisko 1

Biuro badań i Dokumentacji Zabytków
w Kaliszu

Badania prowadzili mgr Grzegorz Teske i mgr Janusz Tomala. Finansował WKZ w Kaliszu. Pierwszy sezon badań. Dwór nowożytny.

Stanowisko położone jest wśród łąk na prawym brzegu rzeki Kuroch, około 250 m od szkoły podstawowej i około 50 m na południe od drogi polnej łączącej skrzyżowanie dróg, znajdujących się w pobliżu szkoły z kościołem. Obiekt o średnicy około 25 m, obecnie słabo zaznacza się w terenie. Od północy dochodzi do niego grobla, miejscami niewidoczna w terenie.

Amatorskie prace wykopaliskowe dokonał na niniejszym obiekcie w 1948 r. nauczyciel z Jankowa Zalesnego - Wincenty Strzykowski. W literaturze archeologicznej stanowisko interpretowane jest jako grodzisko stożkowe z fazy E wczesnego średniowiecza z fosą i wałem. Na stanowisku 1 w Jankowie Zalesnym założono trzy wykopy sondażowe. Sondaż I o wymiarach 35 x 1,5 m swoim zasięgiem obejmował domniemane wały, fosę oraz część wachodnią kopca. Wykop II o wymiarach 5 x 1,5 m obejmował stronę zachodnią kopca oraz część przylegająca do niego. Sondaż III o wymiarach 6 x 1 m przecinał w poprzek groblę.

W trakcie prac wykopaliskowych odsłonięto na kopcu płytki, prostokątny /4 x 2 m/ fundament kamienny bez zaprawy. Świadczy to, że być może był on przygotowany pod jednokondygnacyjny budynek o konstrukcji naziemnej - drewnianej. W zagłębieniu terenu, interpretowanym dawniej jako fosa, odsłonięto konstrukcje drewniane przypominające skrzynię. Wąskoprzestrzenny wykop nie uchwycił całej konstrukcji. Ustalono jedynie jej zasięg wzdłuż linii E-W. Analiza warstw zalegających w wykopach, budowli, chronologii materiału zabytkowego ustaliła, że badany obiekt to relikwiny nowożytnego dworu mieszkalno-obronnego usytuowanego na nasypie ziemnym. Kształt kopca to efekt wybrania ziemi i złożenie jej w jednym miejscu. Największą ilość nakładu zebrano z miejsca między nasypem a rzeką Kuroch. Powstało w ten sposób dość płytkie, rozległe zagłębienie, które zapewne w okresie podwyższonych stanów wód było wypełnione wodą. Za fosą, bezpośrednio przy Kurochu, widoczne jest nieznaczne wyniesienie terenu, dotychczas

uważane za relikwint wału ziemnego. Przecięto go wykopen sondą słupową. Okazało się, że jest to naturalne wyniesienie terenu. Wobec powyższego możemy z dużą pewnością wykluczyć istnienie fosy oraz wału. W podobny sposób została wyodrębniona grobla.

Podczas prac terenowych w 1948 i 1986 r. znaleziono fragmenty ceramiki naczyńowej datowanej na XIV-XV i XVII/XVIII w., co sugeruje, że kopiec mógł przechodzić dwie fazy zasiedlenia. Pierwszy z wymienionych okresów jest słabo udokumentowany. Nie ulega natomiast wątpliwości, że kopiec użytkowano w XVII/XVIII w. Dwory z tego okresu lokowane na kopcach najbliższe badanemu obiektowi pochodzą z Galewic w woj. kaliskim i Malanowa w woj. sieradzkim.

JANOWIEC
woj. lubelskie

PP Pracownie Konserwacji Zabytków
Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska
Oddział w Lublinie

Badania prowadziła mgr Maria Supryn /autorka sprawozdania/. Finansowało Muzeum w Kaszawie Dolnej. Jedenasty sezon badań. Zamek /XVI-XVIII w./

W sezonie wykopaliskowym 1986 r. zrealizowano 3 wykopy badawcze.

Wykop XXXIII - o wymiarach 8 x 3 m zlokalizowano na dziedzińcu wschodnim, przy skrzydle północnym zamku. Wykop miał na celu przede wszystkim stwierdzenie poziomów użytkowych dziedzińca w nierozpoznanej dotychczas partii założenia. Wykop ten objął mur południowej ściany skrzydła północnego, wzniesiony z kamienia wapiennego i cegieł na zaprawie wapienno-piaskowej, datowany wstępnie na XVII w. W murze tym na odcinku eksplorowanego wykopu znajdował się rozglifiony otwór, który w czasie późniejszej przebudowy muru pomniejszono. Otwór ten ostatnio spełniał funkcję wejścia z dziedzińca do pomieszczenia skrzydła północnego /pomieszczenie to jest podpiwniczone/. W jego obrębie widoczne są negatywy 3 stopni, negatyw belki oraz relikty ceramicznej posadzki - pozwalają one określić dawny poziom użytkowy wnętrza. W partii wykopu przylegającej od wschodu do wspomnianego muru stwierdzono, na głębokości 0,40-0,55 m bruk z kamieni narzutowych, datowany na XVII-XVIII w. Calec /w postaci piasku/ wystąpił na głębokości 0,60 - 0,70 m.

Wykop XXXIV - o wymiarach 5 x 2,50 m wytyczono również przy skrzydle północnego zamku, lecz na zewnątrz budynku, przy ścianie północnej. Wykop miał na celu rozpoznanie, czy odkryte w ubiegłych sezonach wykopaliskowych przy skrzydle wschodnim zamku fortyfikacje ziemne są również od strony północnej założenia.

W trakcie eksploracji wykopu w północnej ścianie skrzydła odsłonięto duży fragment strzelnicy, analogicznej do wcześniej odkrytej po zewnętrznej stronie skrzydła wschodniego; zachowana ona jest w partii poniżej otworu strzelniczego. W wykopie obserwuje się występowanie wału ziemnego, usypanego z warstw piaszczystych i gliniastych, integralnie związanego z dawnym murem kurtynowym ze strzelnicami. W wykopie ustalono poziom występowania warstwy budowlanej murów na głębokości 4,85 m. Obserwacja ta pozwala wnioskować, że pierwotny poziom terenu w tej partii założenia znajdował się dużo niżej niż po zewnętrznej stronie skrzydła wschodniego /o około 3,5 m/, stąd znajduje swoje uzasadnienie fakt, że wał ziemny, którego wysokość przy skrzydle wschodnim określono hipotetycznie na 3,35 m, w tej partii założenia miał, jak się stwierdza, znacznie wyższą wysokość.

Wykop XXXV - o wymiarach 4,75 - 5,00 x 2,50 m, założono przy bastii północno-wschodniej zamku, po jej stronie wschodniej od zewnątrz. W miejscu, gdzie w oparciu o obserwację naziemnych partii murów winna znajdować się strzelnica. W trakcie eksploracji wykopu odsłonięto, jak wcześniej przy skrzydle wschodnim, piaszczysto-gliniaste nasypy ziemne tworzące wspomniany wał. Tuż pod powierzchnią terenu na głębokości 0,20 m wystąpił mur poszukiwanej strzelnicy, przy tym nieoczekiwanie stwierdzono występowanie muru z kamienia wapiennego na zaprawie wapienno-piaskowej, dostawionego do muru wspomnianej strzelnicy od strony wschodniej; mur ten ma długość 2,90 m, jego stopa fundamentowa znajduje się na głębokości około 1,50 m /w wykopie odniesiono od zewnątrz południową krawędź tego muru/.